

MARS 2011

Aktstycket

Medlemsblad från ArkivCentrum Örebro län

Verksamhetsberättelse 2010 för ArkivCentrum Örebro län

Styrelsen avger härmed verksamhetsberättelse för föreningens fyrtioandra verksamhetsår.

Kulturarvsinstitutionen ArkivCentrum Örebro län är en ideell förening med uppdrag att bevara och tillgängliggöra källorna till den enskilda sektorns historia i Örebro län, det vill säga föreningarnas, företagens, gårdarnas och de enskilda människornas historia. Dessutom ska arkivet ge råd och service i arkivfrågor och vara ett nav för den lokalhistoriska verksamheten i länet.

På ArkivCentrum finns länets bergshanterings historia och källorna som skildrar Örebro som sko- och kexstad, allt detta tillsammans med många fler företags bevarade arkiv. Sammanlagt finns arkiv från 729 företag från 1500-talet och framåt utgörande 3 300 hyllmeter.

På arkivet finns handlingarna som visar folkrörelsernas framväxt i länet och dess inverkan på samhällets utveckling. Samtliga riksdagspartier, sånär som ett, har handlingar från sina regionala och lokala organisationer på ArkivCentrum. Dessutom förva-

ras arkiv från idrottsföreningar, kulturföreningar, frikyrkoför-samlingar och många fler, sammanlagt 4 586 föreningar sam-lade på 2 000 hyllmeter.

På arkivet förvaras 229 övriga arkiv, stiftelser och personarkiv, totalt 200 hyllmeter.

14 riksorganisationer är medlemmar och ännu fler, nu nedlagda, riksorganisationers mate-

Omslag: Gösta Gustafsson och Alice Vinström i Kilsbergen 1922. Nedan: ArkivCentrums personal på besök på University Archive Services i Glasgow under en studieresa till Skottland i september 2010.

Arkivets styrelse

Arbetsutskott

Ordförande	Birgitta Almgren, Lokasällskapet
Vice ordförande	Gerd Engman, NHR Örebro län
Sekreterare	Yvonne Bergman arkivchef, adjungerad
Kassör	Egon Harfeldt, Swedbank Örebro
	Sören Klingnéus, Lokalhistoriska sällskapet i Örebro län
	Conny Sandberg, Örebro läns hembygdsförbund

Övriga ledamöter

Dixie Ericson, ÖSK Alliansen
 Liz Hultgren, Regionförbundet Örebro
 Hans Lundell, Karlskoga bildningsråd
 Torsten Pääjärvi, Handelskammaren Mälardalen
 Merja Stenlund, Stoneridge Electronics AB
 Lars B Stenström, Örebro södra Rotaryklubb

Ersättare

Lise-Lotte Alm, Svensk Handel Örebro köpmän
 Eva Bellsund, Föreningen Norden Örebroavdelningen
 Gunnela Björk, Örebro universitet
 Carl Jan Granqvist, Grappe AB
 Göran Janzon, Evangeliska Frikyrkan
 Sedin Keljalic, Verdandi Hallsberg
 Lars-Axel Nordell, NBV Örebro län
 Elisabeth Pettersson, Internationella Engelska skolan
 Gunilla Pihlblad, Svensk Servicehandel & Fast Food
 Eivy Åman Nilsson, LO-distriktet i Örebro och Värmland

Styrelsen har under året haft fem sammanträden.

Revisorer

Ordinarie

Åke Ericsson, PRO Wästerringen
 Per Jacobson, Karlslunds IF

Ersättare

Lennart Andersson, Studieförbundet Vuxenskolan i Örebro län
 Arild Wanche, Örebro läns blåbandsförening

Valberedning

Birgitta Lindahl, Folkpartiet Liberalerna Örebro
 Sölve Persson, enskild ledamot
 Sten-Ove Pettersson, Hasselfors Garden AB
 Yvonne Bergman (adjungerad)

Forskningsrådet

Lars Ekdahl, Mälardalens högskola
 Ann-Sofie Ohlander, Örebro universitet
 Thord Strömberg, Örebro universitet

Forskningsrådets uppgift är att förmedla kontakter mellan arkivet och den akademiska forskningen.

Lärarrådet

Mikael Hellgren, Alléskolan i Hallsberg
 Claes Wirestedt, Rudbecksskolan i Örebro

Lärarrådet är en pedagogisk resurs för arkivet och en länk mellan arkivet och skolorna i länet.

rial förvaras på ArkivCentrum Örebro län.

ArkivCentrum Örebro län har en unik samling av fler än 2 300 minnesberättelser och intervjuer och en stor mängd fotografier och filmer.

Organisation

ArkivCentrum Örebro län bildades den 1 januari 2007 genom en sammanslagning av de båda arkivorganisationerna Folkrorelsernas arkiv i Örebro län och Örebro läns Företagsarkiv. Men institutionens historia startar med Folkrorelsearkivets bildande 1969 följt av Företagsarkivet 1977.

Arkivet är medlem i Arbetarnas kulturhistoriska sällskap, Folkrorelsernas arkivförbund (FA), Föreningen Bergslagsar-

kiv, Föreningen för folkbildningsforskning, Historielärarnas förening, Pro Memoria – Föreningen Riksarkivets vänner, Näringslivets arkivråd (NLA), Näringslivsarkivets förening (NAF), Svenska Arkivsamfundet, Svenska Fornskriftssällskapet, Svenska Historiska föreningen samt Örebro läns idrotts-historiska sällskap. Arkivet är sedan den 1 januari 1999 kansli åt Näringslivets arkivråd och från den 1 september 2004 kansli åt Folkrorelsernas arkivförbund.

Årsmötet 2010

Den 14 april höll arkivet sitt års-möte i Nya Folkets Hus i Karl-skoga. 73 personer var närva-rande och efter mötet bjöds alla på musikalisk underhållning av gruppen *Teachers Blended* som hade en bred musikalisk reper-toar från visor och ballader till irländskt och pop.

Medlemmar

Vid årets slut hade arkivet 603 medlemmar, varav 68 är en-skilda medlemmar. 4 företag, 12 organisationer och 16 perso-ner har tillkommit under året. 10 organisationer och 2 företag har avförts som medlemmar, de flesta på grund av nedläggning av verksamheten. Dessutom har 6 enskilda personer avslutat sitt medlemskap.

Året innan hade ArkivCen-trum 589 medlemmar, varav 59 var enskilda medlemmar.

Nya medlemmar

Almby Röda korskrets
Danfo AB, Nora
Föreningen Finnstigen, Hällefors
Föreningen L & SEK (Lokal utveckling och Social ekonomi)
GS Mälardalen avd 10
Hjärt- och lungsjukas förening, Örebro
Markebäckes gård, Askersund
Mullhyttans bygdeförening

NF Bergslagens solsport, Nora
Nilam & Co HB, Nynäshamn
SPF Almby-Norrbyås
SPF Hallsbergsbygden
Svenska Skoindustrimuseet, Kumla
Uskavigården
Örebro dövas pensionärsförening
Örebro musiksällskap

Dessutom har 16 nya enskilda medlemmar tillkommit.

Lokaler

ArkivCentrums lokaler, som finns på Nikolaigatan 3 i Öre-bro, har en sammanlagd yta på 1100 m², varav hälften är arkiv-magasin.

Arkivet har också en depå i Fjugesta sedan 2003. Den utgörs av Telias gamla växelstation och har en yta på 180 kvadratmeter.

Personal

Yvonne Bergman är arkivchef och har arbetat heltid under 2010.

Bo Fransson är arkivarie med ansvar för IT-frågor, kommuni-kation och teknik. Han har också ansvarat för medlemstidningen Aktstycket samt arkivets hem-sida, www.arkivcentrum.se, och bokutgivning. Han har arbetat 80 % under året.

Håkan Henriksson är arkivarie och har ansvar för forskning och handledning. Han har även an-svar för Näringslivets arkivråds kansli. Han har uppdaterat och underhållit arkivets hemsida om folkparker, www.folkpark.nu, samt Lokalhistoriska sällskapets hemsida www.lokalhistoriska.se. Han redigerade och gjorde lay-outen under hösten till två böcker: Lokalhistoriska sällskapets »Så var det förr. Uppsatser om Örebro läns historia« och För-eningen Bergslagsarkivs »Berg-slagshistoria 2010«. Han har även arbetat med uppdrag och har un-der året arbetat heltid.

Andreas Jeppsson är arkivarie och har arbetat 80 %. Han har haft ansvar för leveransmottag-ningar och för förteckningsarbe-te samt haft depåansvar. Han har även arbetat med uppdrag.

Evelyn Lauritzen har arbetat heltid som administratör. Hon har också skött bokföring och lö-nerutiner.

Carl Magnus Lindgren är arki-varie och har arbetat heltid. Han har varit registeransvarig samt ansvarat för kontakten med döva och hörselskadade forskare och besökare. Även han har arbetat med uppdrag.

Cecilia Lindström har arbetat 70 % som arkivarie under janua-ri-augusti och därefter 90 % un-der september-november. Hon har haft ansvar för marknadsfö-ring och utställningar samt arbe-tat med uppdrag. Hon arbetade även deltid som samordnare för Folkrorelsernas arkivförbund.

Emma Ode har varit anställd som arkivarie på 50 % januari-augusti och har därefter arbe-tat 90 % september-december. Hon har haft ansvar för arkivets minnesberättelser och intervjuer samt arbetat med uppdrag.

Siw Skansen har arbetat heltid som arkivassistent och har varit delaktig i förteckningsuppdrag.

Birgitta Rosenberg har varit timanställd som arkivets lokal-vårdare under året.

Ahmad Moustafa var prakti-kant under januari till och med mars och *Marie-Louise Gillström* under mars till och med oktober.

Representation

Yvonne Bergman är kassör i Folk-rörelsernas arkivförbund (FA) och ingår också i arkivförbun-dets ekonomigrupp och stämмо-och konferensgrupp. *Yvonne Bergman* är även styrelseledamot

i Näringslivsarkivens förening och kassör i Arbetlivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam). Hon är ledamot i Riksarkivets Enskilda nämnd och sitter i Läns-kulturrådet. Vidare är hon kassör i Lokalhistoriska sällskapet i Örebro län.

Håkan Henriksson är kassör i Föreningen Bergslagsarkiv. Han är även suppleant i Örebro läns hembygdsförbunds styrelse och har suttit i redaktionen för deras tidning »Länsbuketten«. Han var huvudredaktör under första halvåret.

Andreas Jeppsson är regionansvarig för Arkivens dag.

Carl Magnus Lindgren sitter i styrelsen som kassör i Sveriges Dövhistoriska sällskap och är redaktör för SDHS:s medlemstidning »Dövas Rötter«.

Den 15 maj deltog *Yvonne Bergman* och *Håkan Henriksson* vid invigningen av Bernadotteutställningen på Örebro läns museum.

Den 26 november var *Håkan Henriksson* i Göteborg när *Linus Karlsson* försvarade sin avhandling »Bergsmän och tackjärnspatroner. Perspektiv på industrialiseringsprocessen 1810–1900« för filosofie doktorsexamen i historia.

Kurser och konferenser

På vårterminen läste *Cecilia Lindström* och *Emma Ode* B-kursen i Arkivkunskap vid Karlstads universitet.

Den 16 mars deltog *Yvonne Bergman* och *Håkan Henriksson* på ArkivForum i Stockholm och *Yvonne Bergman* föreläste om ArkivCentrums verksamhet. Året innan blev ArkivCentrum utsett till Årets Arkiv 2009 på denna konferens.

Den 17–18 mars var *Yvonne*

Bergman på Riksarkivets konferens för arkivchefer inom den enskilda sektorn.

Den 25 mars deltog *Håkan Henriksson* på NLA:s årsmöte i Stockholm.

Den 14 april var *Håkan Henriksson* en av de inbjudna deltagarna i Riksarkivets seminarium om »The hetman Pylyp Orlyk and the Constitution of the Republic of Ukraine from 1710«.

Den 18 maj deltog *Bo Fransson* och *Håkan Henriksson* på Föreningen Bergslagsarkivs årsmöte och utflykt i Ockelbo.

Den 19–20 maj deltog *Yvonne Bergman*, *Cecilia Lindström* och *Emma Ode* på Folkrorelsernas arkivförbunds årsstämma och konferens i Vänersborg.

Den 6–7 oktober var *Yvonne Bergman* och *Håkan Henriksson* på Näringslivsarkivens föreningskonferens i Karlstad.

Den 9–10 oktober deltog *Carl Magnus Lindgren* på Sveriges Dövhistoriska Sällskaps seminarium i Västervik.

Den 14–15 oktober deltog *Yvonne Bergman* och *Bo Fransson* på Folkrorelsernas arkivförbunds höstkonferens i Halmstad.

Den 25 oktober medverkade *Håkan Henriksson* på ett symposium i Botkyrka: »Migration som minne, berättelse och kulturarv«.

Den 8 november var *Yvonne Bergman* i Lund på ett seminarium om konsten att skriva sin förenings historia. Seminariet anordnades av Folkrorelsernas arkivförbund och Skånes arkivförbund.

Den 17 november var *Håkan Henriksson* och *Andreas Jeppsson* på Folkrorelsernas arkivförbunds kurs och seminarium i Gävle om webbplatsen »Folk i rörelse«.

Den 19 november deltog *Bo*

Fransson och *Håkan Henriksson* på ett seminarium på Örebro läns museum: »Kulturarvet och webben«.

Den 25 november var *Håkan Henriksson*, *Andreas Jeppsson* och *Emma Ode* på Örebro läns museums utbildningsdag med Stiftelsen Expo.

Skottlandsresan

2009 utnämndes ArkivCentrum till Årets arkiv och förutom äran utdelades en prissumma som användes till en studieresa till Skottland den 26–29 september 2010. Samtliga i personalen deltog i studiebesöken som inleddes på det skotska riksarkivet National Archives of Scotland. Den skotske riksarkivarien *George MacKenzie* hälsade alla välkomna och därefter berättade education officer *Margaret McBryde* om hur de arbetar pedagogiskt gentemot skolorna och hur de försöker nå elever i lägre skolålder genom »story telling«. Därefter visade *Robin Urquhart* om hur de på flera plan arbetar med internet och kopplar historiska dokument till geografiska platser på webbsidan. *Dee Williams* föreläste om Scotlands People Center, ett stort projekt där de skannar in och digitaliserar dokument som är till stor hjälp för skotska släktforskare. *Pete Wadley*, som är ansvarig för Readers Service på NAS, förevisade forskarsalar och forskarexpeditionen och förklarade rutinerna hur de tar emot och hjälper de forskare som besöker arkivet.

Dag 2 besöktes Glasgow med start på The Mitchell Library och dess arkiv som kan beskrivas som ett kombinerat kommun- och landstingsarkiv med företrädesvis historiskt material. Dr *Irene O'Brien* visade exempel ur

ArkivCentrums studiebesök i Skottland i september inleddes på det skotska riksarkivet, National Archives of Scotland. Riksarkivarien George MacKenzie (i förgrunden) hälsade välkommen. Pete Wadley (i bakgrunden), som är ansvarig för Readers Service förevisade forskarsalar och forskarexpeditionen.

arkivsamlingarna och de nyttjas flitigt av släktforskare.

Därefter besöktes University of Glasgows Archives Services där director *Lesley Richmond* visade och berättade om arkivet. Universitetet grundades 1451 och arkivet har förutom hand om dessa handlingar även en av Europas största samlingar av historiska företagshandlingar. Mycket av materialet är från skotska industrier såsom rederier, destillerier och allehanda tygvaruföretag.

Leveranser

Under 2010 registrerades 273 (2009: 271) leveranser med en sammanlagd volym på 236,41 hyllmeter (2009: 203,20). Det är alltså en ökning i jämförelse med föregående år och i genomsnitt har arkivet de senaste åren ökat med drygt 200 hyllmeter/år. Viss gallring sker varje år efter överenskommelse med arkivlämnarna, men det finns behov av nya arkivutrymmen inom de närmaste åren.

2010 var det en dominans på arkivmaterial från Hällefors kommun, 33 % av det registrerade kom därifrån, tätt följt av Örebro kommun, 28 %, och från länstäckande verksamheter med 18 %.

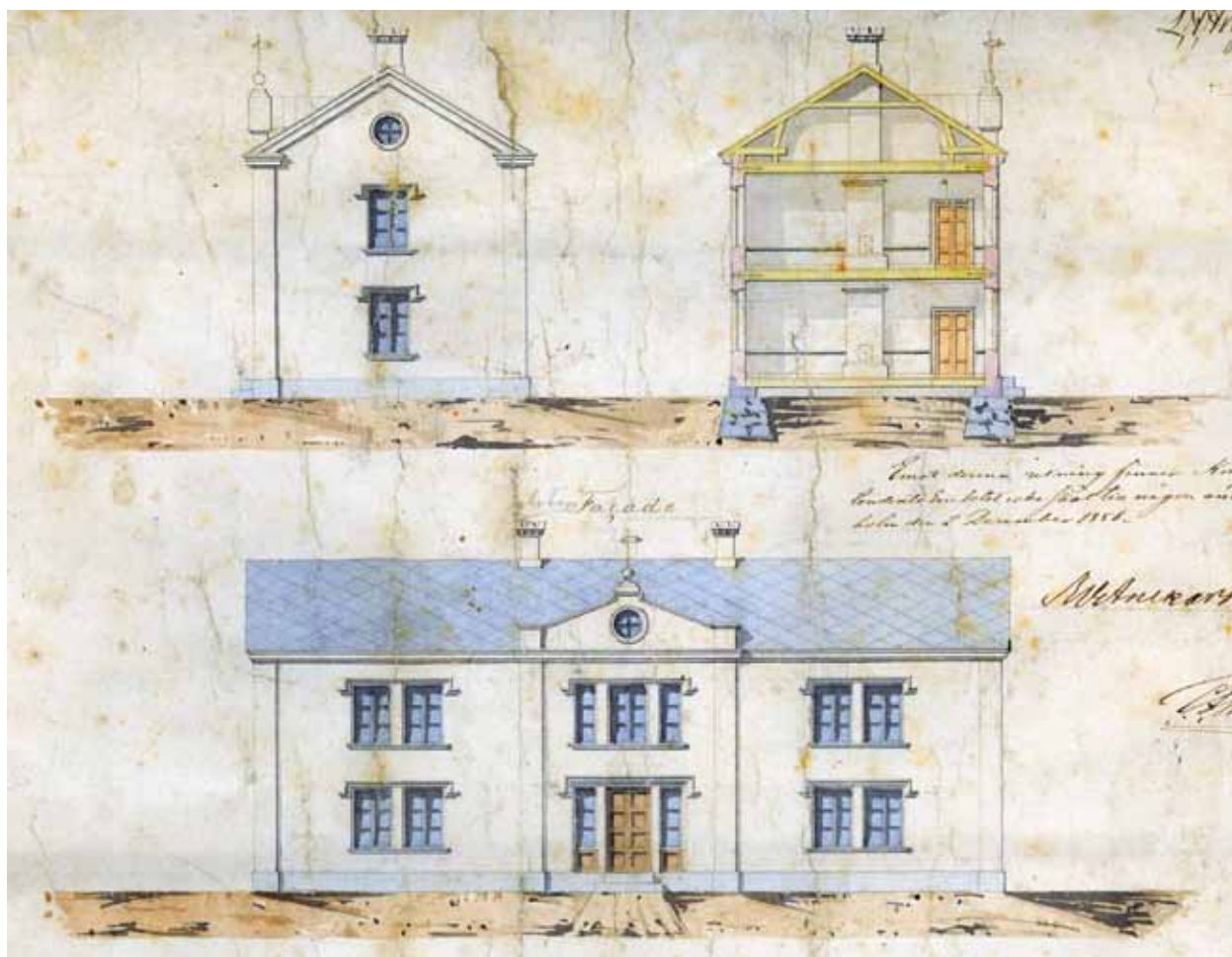
När det gäller det inkommande materialet volymmässigt och ur kategorisynpunkt så dominerar handlingarna från företagen med 55 %. Därefter kommer de

FOTO: HÅKAN HENRIKSSON.

Besök på the Mitchell Library. Dr Irene O'Brien tog emot och visade exempel ur arkivsamlingarna.

Ritning från 1856 till lasaretsbyggnaden Hvilan vid Loka brunn. Här fanns två badrum »där den bemedlade allmogen helst badar, då priset där är billigare«. Ur Loka brunns arkiv.

som benämns personarkiv och samlingar 18 % följt av kulturorganisationer med 11 %.

Den största leveransen från företagssidan utgjordes av arkivet från Loka brunn (37,29 hm). Stiftelsen Saxons Närkesarkivs klippsamling var den största leveransen bland organisationerna (33,50 hm).

Spännvidden i materialet är som vanligt stor och här är ett axplock av levererade arkiv från de 273 leveranserna: Loka brunns arkiv, journalisten Karl-Axel Karlsons personarkiv, Skoindustrimu-seets i Kumla arkiv, politikern Klaus Riechels personarkiv, Markebäckens gård, Måltidens hus, Grythyttan, John Bauergymnasiet,

Sveriges Dövhistoriska Sällskap samt Mullhyttans bygdeförening.

Ordnings- och förteckningsarbete

Antalet förtecknade arkiv ökade kraftigt i jämförelse med föregående år: 1390 volymer (2009: 615 volymer). Dessa utgörs av 96 nyförtecknade arkiv med 581 volymer (2009: 28 med 503 volymer) och 58 kompletterade och genomgångna arkiv med en tillväxt på 809 volymer. (2009: 23 arkiv med en tillväxt med 112 volymer).

Det mest omfattande nyförtecknade företagsarkivet under 2010 var Johnson Hill AB med

248 volymer och på förenings-sidan Hällefors socialdemokratiska arbetarekommun med 46 volymer.

Ordnings- och förteckningsarbetet ökade i jämförelse med föregående år, men i förhållande till antalet leveranser hålls inte jämna steg. Arkivet har sedan flera år prioriterat en noggrann genomgång av leveranser med mer utförliga kvitton. Arkivet har en ambition att vara ständigt tillgängligt för forskare och allmänhet genom ett generöst öppet hållande och en regelbundet uppdaterad hemsida. Likaså har gruppbesök, externa uppdrag och arkivets kurs- och cirkelverksamhet tagit en stor del av

personalens tid. Detta bidrar till att personalen inte hinner med förteckningsarbetet i den utsträckning som vore önskvärt.

Arkivets databaser underhålls och uppdateras av *Carl Magnus Lindgren*.

Besökare

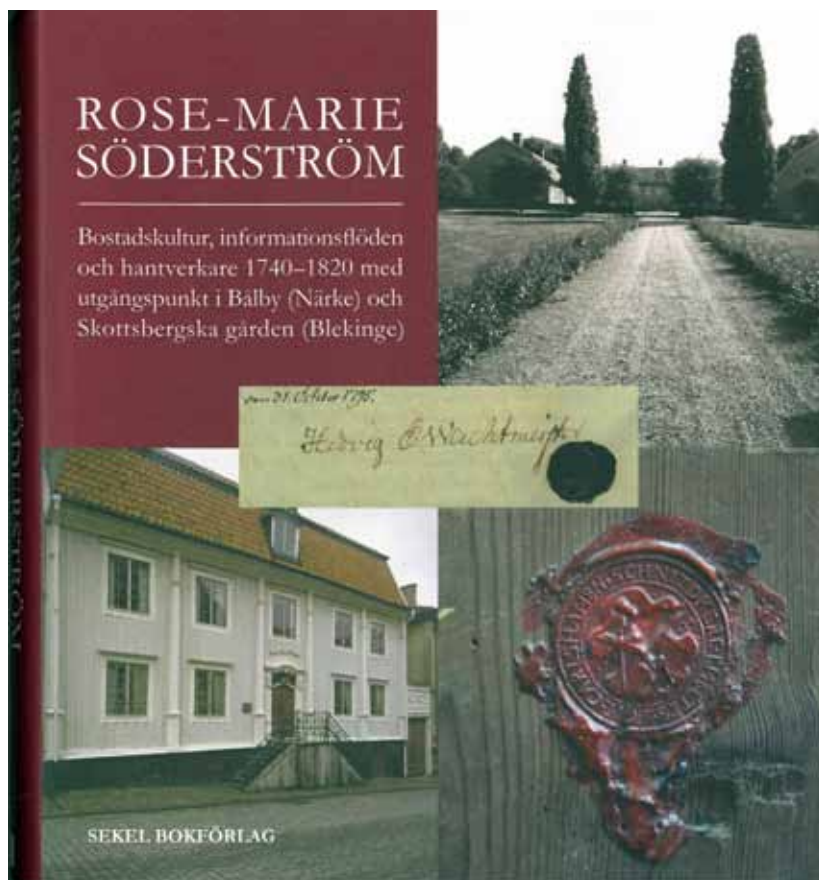
ArkivCentrum har generösa öppettider: kl 8.30–17.00 varje dag, tisdagskvällar 17–20 samt sista lördagen i månaden mellan 10 och 14. Endast under sommaren har arkivet något kortare öppettider.

I ArkivCentrums forskarsals besöksliggare har under 2010 noterats 1 006 forskarbesök (2009: 909) och antalet framtagna volymer har varit 2 204 (2009: 2 336).

Ett antal gruppbesök har också avlagts på ArkivCentrum under året. 131 grupper (2009: 133) omfattande 2 509 personer (2009: 2 790) besökte arkivet.

Därutöver har ArkivCentrum mottagit 613 besök som inte avsett forskarsalen (2009: 564).

Sammantaget blir antalet besök till arkivet under 2010 4 128 (2009: 4 263). 762 brev- och telefonförfrågningar har besvarats (2009: 828).

Besökarna har varit många under året och det är glädjande att så många som 4 128 personer har varit på arkivet. Det visar att arkivets tjänster efterfrågas.

Forskning

Arkivets omfattande källmaterial används fortlöpande av olika slags forskare: fritidsforskare, studenter och akademiska forskare. Antalet arbeten gjorda på arkivets material visar i sin mångfald hur många olika forskningsinsatser som görs. Följande skrifter och uppsatser, helt eller delvis baserade på källmaterial från ArkivCentrum, har lagts fram under 2010:

Alared, Annie, *Patriarkalismen, facket och bruket. Svenska Järn- och Metallarbetareförbundets avd 202 i Hällefors 1910–1933*, B-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Alared, Annie, *En trögrörlig process – patriarkalismen, genusordningen och politiken inom Svenska Metallarbetareförbundets avdelning 202 i Hällefors 1960–1994*, C-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Alm, Lennart, *Brf Vesslan 25 år – 1985–2010. En minnesskrift med blickar långt bak i tiden*, Örebro, 2010.

Andersson, Anita, *Valäsens herrgårdspark eller Hack i häl på Linnerheim*, Konstvetenskapliga inst., Stockholms universitet, Stockholm, 2010.

Andersson, Hanna, *Moderata Ungdomsförbundet (MUF) i Örebro län 1958–1978*, C-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Bergman, Yvonne & Henrikson, Göran, »De enskilda arkivinstitutionerna som kunskapskälla – exemplet Örebro«. I: *Årsbok om folkbildning. 2009 Forskning och utveckling*. Föreningen för folkbildningsforskning, Stockholm, 2010.

Björnsson, Anders, »Förstklassiga människor i ett förstklassigt samhälle:

FOTO: HÅKAN HENRIKSSON.

Förra TV-journalisten och Rapportchefen Ewonne Winblad berättade om Margaretaskolorna och dess grundare Hanna Lindmark under årets hindermässoföreläsning.

Ett centralt problem speglar i ett utkantsfenomen«. I: Götz, Norbert (red), *Vom alten Norden zum neuen Europa: politische Kultur im Ostseeraum: Festschrift für Bernd Henningsen*, BWV, Berliner Wissenschaftsverlag, Berlin, 2010.

Carlsson, Jimmie, *Missionärernas syn på afrikaner år 1900–1920*, B-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Figaro, Madeleine, *Kvinnors villkor och förutsättningar i Örebro läns gymnastikförbund 1926–1956 och utvecklingen av den frivilliga gymnastiken 1917–1957 i Arbetarnas GymnastikFörening*, C-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Figaro, Madeleine & Ödman, Josefin, *Den moderna gymnastikens genombrott i Sverige 1922–1942*, B-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Göransson, Inger, »Kvarteret Brandstationen i Örebro – nu och i svunnen tid.« I: *Så var det förr. Uppsatser om Örebro läns historia*, Lokalhistoriska sällskapet i Örebro län, Örebro, 2010.

Hellkvist, Anneli, »Bergstingsrättens protokoll berättar.« I: *Så var det förr. Uppsatser om Örebro läns historia*, Lokalhistoriska sällskapet i Örebro län, Örebro, 2010.

Janzon, Göran & Olsson, Rune (red.), *Det stora trädet: Stora Mellösa baptistförsamling 150 år 1859–2009*, Votum, Örebro, 2010.

Johansson, Ola, »Beyond ABBA: The Globalization of Swedish Popular Music.« I: *FOCUS on Geography*, vol 53, nr 4, American Geographical Society, New York, 2010.

Karlsson, Anna & Torstensson, Charlotta, *Emancipation ur ett sedlighetsperspektiv. Vita Bandets syn på sedligheten, kvinna och emancipationen 1909–1919*, B-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Karlsson, Linus, *Bergsmän och tackjärnspatroner: perspektiv på industrialiseringsprocessen 1810–1900*, Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet, Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2010, Göteborg, 2010. <http://hdl.handle.net/2077/23776>

Lindström, Peter, »Den moderna Judas«. *Framställning av strejkbrytaren inom Svenska Gruvarbetareförbundet 1904–1909*, B-uppsats i historia, Örebro universitet, VT 2010.

Malmström, Christer, *Stripakonflikten 1925–1927 och dess konsekvenser*, B-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Nylén, Roger, *Örebro Hembiträdesförening*, B-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Rannamaa, Emma, *Hunger efter potäter och inflytande. En studie av arbetarprotester och kommunens krisåtgärder under 1917*, B-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Remgren, Sarah, *Dövrörelsens kamp för rätten till teckenspråket. Om Sveriges*

Dövas Riksförbunds krav på teckenspråket och dövas rättigheter i samhället mellan år 1967 till 1972. C-uppsats i historia, Örebro universitet, HT 2010.

Sanner, Leif, »Kristid och ransonering i Örebro län under andra världskriget.« I: *Så var det förr. Uppsatser om Örebro läns historia*, Lokalhistoriska sällskapet i Örebro län, Örebro, 2010.

Sundström, Gustav, »Örebromissionen i Örebro, Sverige och världen.« I: *Så var det förr. Uppsatser om Örebro läns historia*, Lokalhistoriska sällskapet i Örebro län, Örebro, 2010.

Sundström, Sofia, *Den frikyrkliga ungdomen – en studie av ungdomen och manlighet i tidskriften Ungdomsvännen från Svenska Missionsförbundet*, C-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Söderström, Rose-Marie, *Bostadskultur, informationsflöden och hantverkare 1740–1820 med utgångspunkt i Bålby (Närke) och Skottsbergsgården (Blekinge)*, Sekel, Diss. Lund : Lunds universitet, 2009, Lund, 2009.

Åhlgren, Kristina, *Ja-sidan har en tung apparat emot oss, men vi har en folklig organisering. Folkkampanjen Nej till kärnkraft och dess relation till de politiska strukturerna*, D-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Ökvist, Jonas, *Helgese förbundets Sydafrikamission under 1960-talet*, B-uppsats i historia, Örebro universitet, 2010.

Antalet forskande gymnasieelever har ökat kraftigt under de senaste åren. De har under 2010

arbetat med minnesberättelser och ämnen som rösträttsrörelsen, idrottsrörelsen och missionsverksamhet med mera och de har dessutom använt sig av material från bland annat Örebro teaterförening, Oscaria, Varuhuset Härold och Röda korset.

Dessutom har arkivet ett allt större antal forskare från högskolor och universitet utanför vårt eget län. Under 2010 har arkivet sålunda haft besök av studenter och forskare från Göteborgs universitet, Högskolan Dalarna, Uppsala universitet och Lunds universitet.

Arkivet har också haft ett stort antal övriga besökare från olika delar av landet och ett flertal förfrågningar och besök från USA och Brasilien.

Utåtriktad verksamhet **Egna arrangemang**

Den 27 januari arrangerades på ArkivCentrum den traditionella hindermässoföreläsningen i samarbete med Lokalhistoriska sällskapet. Förra TV-journalisten och Rapportchefen *Ewonne Winblad* höll en föreläsning kring sin bok om Margaretaskolorna och dess grundare Hanna Lindmark »Frälst, förmögen, förskingrad«. 100 personer åhörde det uppskattade föredraget.

TV-meteorologen Lage Larsson föreläste på Arkivens dag om de pågående klimatförändringarna och hur vädret påverkar människan.

I samarbete med Örebro läns bildningsförbund hölls den 25 februari ett seminarium »Vad hittar vi i arkivet?« Syftet var att ge information om arkivet och ge konkreta råd om hur studiecirklar kan använda arkivet i sitt arbete. Målgruppen var anställda på studieförbunden och andra intresserade inom folkbildningen i länet. 11 personer deltog i seminariet och från arkivet medverkade *Yvonne Bergman*.

Den 1 mars, 3 maj och 4 oktober hade arkivet haft en populär träff för daglediga, kallad »Fika med Fransson«, där man drack kaffe, spelade musik och berättade musikminnen tillsammans med *Bo Fransson*. Sammanlagt 95 personer har medverkat på träffarna.

Den 25 mars föreläste *Leif Sanner*, fil dr i företagsekonomi, om matkris och ransonering i Örebro under andra världskriget. Föreläsningen var en del i serien »Från arkivets forskarsal« och ett 40-tal personer var närvarande.

Den 22 april visades en del av amatörfilmaren *Nils Jonssons* småfilmer från 1940-talets Örebro med rörliga bilder från Hin-

FOTO: HÅKAN HENRIKSSON.

Tv: Strängnäs stiftshistoriska sällskap på besök för att se hur arbetet med deras arkiv hade fortskridit.

Nedan: En mellanstadieklass från Vretstorp togs emot av Cecilia Lindström, som visade eleverna arkivdepåerna och berättade historier från deras egen hembygd.

FOTO: EMMA ODE.

dersmässan, Barnens dag, skid- och bandytävlingar och mycket mer. Filmkvällen ingick i serien »Ur arkivets gömmor«.

Den 22 april och den 16 november höll *Yvonne Bergman* och *Håkan Henriksson* en kurs i »Ordning och reda« för arkivets medlemsorganisationer och sammanlagt 41 personer deltog.

Den 22 september var det åter dags för filmvisning ur serien »Ur arkivets gömmor«. Denna gång visades filmen »Från Närkesslätt och bergslagsbygd« från 1952, gjord på beställning av Örebro läns högerförbund. 32 personer såg filmen.

Den 20 oktober höll historikern *Henrik Lindström*, Eskilstuna en föreläsning från sin och brodern *Fredrik Lindströms* bok »Svitjods undergång och Sveriges födelse«. Han gav sin syn på Sveriges tillkomst och gjorde det delvis ur ett Närkeperspektiv. Föreläsningen var ett samarrangemang med Lokalhistoriska sällskapet i Örebro län och Riseberga Rediviva och hade 90 åhörare.

Den 13 november: Arkivens dag. Se nedan.

Den 9 december presenterade

Håkan Henriksson från Arkiv-Centrum en del av sin forskning om ukrainska kosacker som satt som krigsfångar i Sverige under det stora nordiska kriget. Han föreläste om »När kosackerna kom till Askersund«. 80 personer var närvarande.

Arkivens dag

Arkivens dag inföll lördagen den 13 november och årets gemensamma tema för arkiven i landet var »Klimat och miljö« och det var temat för utställningarna och tipspromenaden. TV-meteorologen *Lage Larsson* föreläste om de pågående klimatförändringarna och hur vädret påverkar människan. *Bo Fransson* visade ett bild- och ljudspel om Örebro och världen år 1960. 200 personer passade på att besöka arkivet.

Gruppbesök

Under våren och hösten har *Yvonne Bergman*, *Bo Fransson* och *Håkan Henriksson* medverkat med föreläsningar på kursen »Lokalhistoria i Örebro län«.

Liksom tidigare år har universitetets studenter i historia haft lektioner på arkivet, då Arkiv-Centrums material och uppslag till uppsatsämnen diskuterats. Besök har också gjorts av ett ökande antal elever från gymnasieskolorna i länet.

Utöver studenter och skolelever har ett stort antal släktforskargrupper, studiecirkel och föreningar anlitat arkivet under året.

De visningar och presentationer som genomförs i samband med studiebesök och möten är ett viktigt medel för att förankra

FOTO: CECILIA LINDSTRÖM.

Sveriges Släktforskarförbunds släktforskar dagarna 2010 arrangerades i Örebro. ArkivCentrum ställde ut (t h) och Håkan Henriksson (ovan) föreläste i ett seminarium om bergslagens gruvpigor.

FOTO: HÅKAN HENRIKSSON.

arkivets verksamhet och möda läggs ner på att göra presentationerna trevliga och informativa. Håkan Henriksson har ansvarat för undervisningen för universitetets studenter om materialet på ArkivCentrum, liksom för övriga skolgrupper. Övriga studiebesök har Yvonne Bergman, Håkan Henriksson och Cecilia Lindström tagit hand om.

Under året tog ArkivCentrum emot 131 gruppbesök. Några grupper kan särskilt nämnas:

Den 7 maj förlades Länskulturrådets möte till ArkivCentrum och Yvonne Bergman fick möjlighet att berätta om arkivets verksamhet.

Den 21 maj kom 6 personer från Strängnäs stiftshistoriska sällskap på besök för att se hur arbetet med deras arkiv fortskrider.

Den 31 maj kom 7 personer från Laxå kommuns kulturverksamhet på besök.

Den 29 juni hade Sällskapet Gamla Örebro boksläpp och presskonferens vid utgivandet av sin senaste bok. En stor del av bo-

ken handlar om Konsumrörelsen i Örebro och en grupp har suttit på ArkivCentrum för att ta fram uppgifter om detta.

Den 10 september kom 30 personer från Landsarkivet i Göteborg på studiebesök för att på plats få veta hur ArkivCentrum arbetar.

Den 25 oktober gjorde en mellanstadieklass från Vretstorp ett studiebesök och vid detta tillfälle testades, med lyckat resultat, ett nytt sätt att ta emot yngre elever. Cecilia Lindström använde sig av så kallad story telling där hon med hjälp av berättelser undervisade och engagerade eleverna i deras egen lokala historia.

Den 13 december var det Luciakaffe i ArkivCentrums lokaler för den egna personalen och personal från Örebro läns museum, Stadsarkivet i Örebro och historieämnet vid Örebro universitet. Sammanlagt 44 personer deltog.

Forskarcirklar

Under hela året har en cirkel som forskar om livet under första

världskriget i Örebro träffats, de har bland mycket annat studerat ransonering och spanska sjukan. Under våren har det varit en forskarcirkel om livet under året 1960 i Örebro. Båda cirklarna startade hösten 2009.

En cirkel som valt Konsum som forskningsprojekt har träffats regelbundet under hela året.

Lokalhistorisk kurs

Termin två av grundkursen i lokalhistoria hölls under våren med 42 deltagare liksom termin två av fortsättningskursen med 38 deltagare. Höstterminen 2010 startade Lokalhistoriska sällskapet för tolfte året sin tvåterminerskurs. Nu är det 37 personer som följer kursen som har Yvonne Bergman och Sören Klingnéus som kursledare. Lärarna kommer från ArkivCentrum, Örebro universitet, Örebro stadsarkiv och Länsstyrelsens kulturmiljöenhet. Kursen är ett utmärkt exempel på ett fruktbart samarbete mellan kulturarvsverksamheter i länet. Huvudman för kursen är

FOTO: EVELYN LAURITZEN.

Lokalhistoriska sällskapet i samarbete med Folkuniversitetet och ArkivCentrum.

Externa framträdanden

Den 21 januari var *Yvonne Bergman* värd och medverkade vid en träff med hembygdsföreningarna i Örebro stad och den 8 november medverkade *Håkan Henriksson* vid en liknande träff på ArkivCentrum.

Den 10 februari föreläste *Håkan Henriksson* på Laxå bibliotek om vad släktforskare kan hitta i Laxå bruks arkiv som förvaras på ArkivCentrum.

Även i år har *Håkan Henriksson* deltagit i Örebro kommuns satsning »Kulturrundan« för seniorer. Han visade sina ljud- och bildspel »Vi minns det som igår« och den 17 februari och 10 november var han i Hovsta, den 3 mars i Ladugårdsängen och den 24 november på Hagagården i Glanshammar.

Den 16 mars föreläste *Yvonne Bergman* om ArkivCentrums verksamhet på Arkivforum i Stockholm.

Den 2 juli föreläste *Håkan Henriksson* om bergshanteringens historia på en lokalhistorisk kurs i Järnboås.

I samband med Släktforskar dagarna 2010 i Örebro, arrangerade av Sveriges Släktforskarförbund, föreläste *Håkan Henriksson* den 27 augusti för studieledare om vad släktforskare kan hitta i förenings- och företagsarkiv. Han föreläste även den 29 augusti om Bergslagens gruvpigor. ArkivCentrum var en av utställarna under dessa dagar. *Håkan* blev även intervjuad vid två tillfällen av radioprogrammet »Släktband« som sändes i P1 den 27 september och den 29 november.

Den 13 oktober föreläste *Yvonne Bergman* om ArkivCentrum för SPF Veteranerna.

Projektet »Arbets- och vardagsliv i hemlandet«, som startades hösten 2009, arbetade vidare under 2010 med Håkan Henriksson som biträdande projektledare. Under året slutade dock några av intervjuerna och nya tillkom. Här är det Sundus Khaled och Lul Mohamed Osman som avtackas.

Den 13 oktober blev *Carl Magnus Lindgren* filmad och intervjuad om hur det är att arbeta som hörselskadad arkivarie på en hörande arbetsplats. Intervjun ingår i ett projekt som bedrivs av Teckenbro AB med medel från Allmänna arvsfonden och intervjun kommer att läggas ut på www.pajobbet.nu under våren 2011.

Den 20 oktober föreläste *Håkan Henriksson* om »Örebro som det var förr« för PRO Örebro Norra.

Den 29–30 november medverkade ArkivCentrum på Bokmässan på Örebro slott.

Den 1 november visade *Håkan Henriksson* film för Olaus Petri hembygdsförening.

Aktstycket

Under 2010 utkom ArkivCentrums medlemstidning Aktstycket med fyra nummer, varav ett innehöll verksamhetsberättelsen. Jul- och sommarnumren trycktes i vardera 1 200 ex. I tidningen ges utrymme åt presentationer av arkivmaterial, historiska artiklar och annat som kan vara av intresse för läsekretsen. Artiklarna skrivs av personalen, men här ges också utrymme för gästskribenter. Aktstycket spreds under 2010 till media samt en allt bredare krets av politiker och andra beslutsfattare som ett viktigt led i institutionens informations- och förankringsarbete. *Bo Fransson* svarar för tidningens innehåll och utformning.

Hemsidan

Aktstycket kan också läsas på ArkivCentrums hemsida www.arkivcentrum.se och *Bo Fransson* är webbansvarig. Han har utformat hemsidan och fyller den kontinuerligt med ett informativt innehåll. Under året gjordes en omfattande förnyelse av sidan och där finns uppgifter om öppettider, arkivbestånd, nyheter och mycket annat. Det finns också möjlighet att lyssna på vissa av föreläsningarna som hållits på ArkivCentrum. Här kan man också göra inköp från det sortiment av litteratur, vykort m m som finns på arkivet. Hemsidan har dessutom ett flertal länkar till andra kultursidor.

Arkivets hemsidor lockar många intresserade, det visar antalet besökare som har varit inne på arkivets sidor. 2010 hade arkivet 58 406 unika besök (2009:

55 566) och 621 391 träffar (2009: 540 988). Det är ett fantastiskt resultat som visar vikten av att ha en välskött hemsida.

Arkivets hemsida rörande folkparker och bygdegårdar i Örebro län www.folkpark.nu har haft 17 982 unika besök (2009: 17 293). Webbansvarig för den sidan har varit *Håkan Henriksson*.

Arkivets Facebook-sida har skötts av *Håkan Henriksson*, *Andreas Jeppsson* och *Cecilia Lindström*.

Invandrarprojektet

Projektet »Arbets- och vardagsliv i hemlandet«, som startades under hösten 2009, har arbetat vidare under hela 2010. Projektledare har *Thord Strömberg*, docent på Örebro universitet, varit. Från januari till mars månad biträdde han av *Ahmad Moustafa*. Därefter har *Håkan Henriksson* varit biträdande projektledare. Målsättningen med projektet har varit att dokumentera invandrarers berättelser om livet i det forna hemlandet, framförallt genom intervjuer med relativt nyanlända invandrare. Via Örebro kommuns Jobbcentrum anställdes under året sammanlagt tio intervjuare i form av instegsjobb. Dessa har varit: *Abubaker Abdikarim Shiek*, *Faisa Maxamed* (andra halvåret), *Hussein Mahmoud*, *Jean Claude Sibomana*, *Lul Mohamed Osman* (första halvåret), *Mohammed Bahjat Jasim*, *Nasik Darweesh* (andra halvåret), *Nuria Abdisalan* (andra halvåret), *Sahar Turki Aljanahy* och *Sundus Khaled Mahmoud* (första halvåret).

Instegsjobben syftar till att ge invandrare erfarenheter från svenska arbetsplatser i kommunen eller hos ideella organisationer. Endast elever på SFI kan söka

jobben som kombineras med studier på halvtid. ArkivCentrum valde att främst anställa intervjuare som behärskar språk och kultur i Irak respektive Somalia varifrån flyktingströmmen varit särskilt strid under senare år.

Efter en kort introduktion i intervjumetodik gjorde de en serie provintervjuer med landsmän från SFI-kurserna. Intervjufrågorna har utvecklats under projektets gång och varierar något beroende på vilket område informanten kommer från. Samtliga intervjuer ger dock grundläggande information om barndom och uppväxt, skolgång, familje- och arbetsliv i hemlandet.

Under 2010 har projektet resulterat i ett hundratal digitalt arkiverade intervjuer på hemspråket som i de flesta fall är arabiska, somaliska och kurdiska. Intervjuarna har också gjort skriftliga sammanfattningar på svenska. Därtill har arkivet fått tillgång till en del privata bilder från hemlandet.

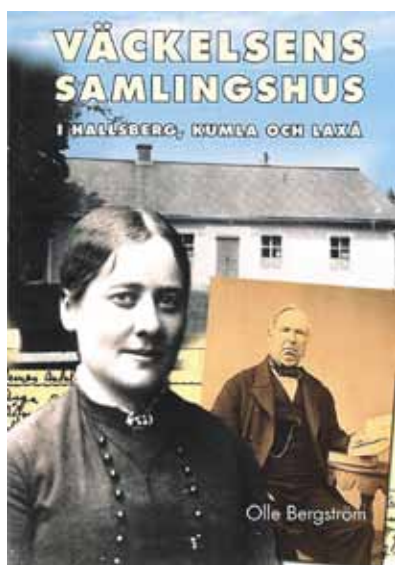
Riksarkivet och Regionförbundet Örebro har gett bidrag till projektet.

Ny bok

Arkivets nestor, *Olle Bergström*, gav under året ut boken »Väckelsens samlingshus i Hallsberg, Kumla och Laxå«. Det är en bok om väckelserörelsen och dess byggnader i dessa kommuner. Grafisk formgivare har *Bo Fransson* varit.

Samverkan

Under hösten träffades cheferna och delar av arbetsutskotten från ArkivCentrum och Arkiv Västmanland för att diskutera en utökad samverkan mellan de två länsarkiven. Från ArkivCentrum medverkade *Yvonne Bergman*,

Birgitta Almgren, Egon Harfeldt och Sören Klingnéus.

Yvonne Bergman har tillsammans med länsbibliotekarien *Peter Alsbjer* och länsantikvarien *Mikael Eivergård* träffats för att diskutera ett framtida regionalt ABM-samarbete.

I september påbörjades arbetet i EU-projektet »Kulturkompetens 2010« där ArkivCentrum deltar tillsammans med Örebro läns museum, Örebro stadsarkiv och HumUS-akademien på Örebro universitet. Med hjälp av medel från Europeiska socialfonden ska en strategisk samverkan mellan institutionerna inledas för att främja en strukturell omställning för såväl individ som verksamhet. Projektet pågår till december 2011 och ska leda till individuella framsteg såväl som nya vägar till samarbete för institutionerna, enskilt och i grupp, lokalt och internationellt.

Uppdrag

Under året har *Siw Skansen* med stöd av *Håkan Henriksson* ordnat och förtecknat Strängnäs stifts prästerskaps arkiv samt Herdaminneskommitténs arkiv.

Håkan Henriksson har också

haft två utredningsuppdrag åt Örebro universitet och *Emma Ode* påbörjade under hösten ett förteckningsuppdrag åt Kommuninvest i Sverige AB.

Carl Magnus Lindgren har på uppdrag utfört gallringsarbete åt Stoneridge Electronics AB och han har skrivit förteckningar över material som inkommit från Cureum.

Andreas Jeppsson slutförde ett förteckningsuppdrag åt Kommunal Örebro län.

Övriga uppdrag, se nedan.

Folkrörelsernas arkivförbund

Folkrörelsernas arkivförbund (FA) är ett nationellt samarbetsorgan på arkivområdet för de svenska folkrörelserna och föreningslivet och företräder såväl arkivinstitutioner som deponenter av arkivhandlingar. Från och med den 1 september 2004 har organisationen sitt kansli på ArkivCentrum och sköts av arkivets personal med *Yvonne Bergman* som ansvarig. *Håkan Henriksson* sköter arkivförbundets hemsida. Under året var *Cecilia Lindström* timanställd som samordnare.

Näringslivets arkivråd

Näringslivets Arkivråd (NLA) är en riksorganisation för företag och företagsarkiv vars syfte är att främja en rationell dokumenthantering och arkivering i företag, organisationer och institutioner. Från och med årsskiftet 1998/99 överfördes organisationens kansli från Stockholms företagsminnen till Örebro läns Företagsarkiv. Ett avtal upprättades i samband med detta mellan de två organisationerna. *Håkan Henriksson* ansvarar för kansliets skötsel som bland annat inkluderar medlems- och kurs-

service, bokföring samt organisationens hemsida.

Uppdrag i Karlskoga

Mellan åren 1994–2009 ansvarade ArkivCentrum, på uppdrag av Karlskoga kommun, för skötseln av Folkrörelsearkivet i Karlskoga. Efter avtalets upphörande överfördes ansvaret till kommunarkivarien *Annelie Liljebjörn* och det nya uppdraget 2010 bestod i att assistera henne. Förutom forskarhandledning och överföring av förteckningar till arkivredovisningssystemet Visual Arkiv har uppdraget också bestått i att bistå vid framställandet av en marknadsföringsbroschyr och tre broschyrer med forskarhandledningar. *Håkan Henriksson*, *Andreas Jeppsson*, *Cecilia Lindström* och *Emma Ode* har turats om att arbeta med uppdraget.

Nerikes Allehandas

Örebrofrågor

Allmänheten har möjlighet att skicka in frågor som rör lokalhistoria i Örebro via Nerikes Allehandas Stadslivsredaktion. ArkivCentrum har besvarat 9 av dessa, frågorna har handlat om Hjärsta snickerifabrik, Rudbecksgatan, fastigheten Rörstrand, Fruktindustri AB Pomo, Kafé Norma, Lilla sjukhemmet, Marsfältet, Skjutbanan i Varberga och Örebro Ångbageri. Frågorna har besvarats av arkivets personal med *Carl Magnus Lindgren* som ansvarig.

Ekonomi

Regionförbundet i Örebro län är av stor betydelse för ArkivCentrums verksamhet som samarbetspartner och finansär. De stod 2010 för 45 % av arkivets driftsmedel. Statens del när det

B-Post

Avsändare:
ArkivCentrum Örebro län
Nikolaigatan 3
702 10 ÖREBRO

gäller finansieringen av arkivets kostnader under året var 19 % och i det ingår ersättningar från Arbetsförmedlingen.

I övrigt låg den egna finansieringsgraden på hela 31 % och i detta ingår medlems- och hyllavgifterna. Den ekonomiska insats som arkivets egna medlemsorganisationer står för är helt avgörande för arkivets finansiella ställning och en av grundpelarna i verksamheten. Under 2010 var medlemsintäkterna sammantaget 754 950 kr.

Örebro kommuns bidrag är viktigt, men underdimensionerat. Det motsvarar endast 5 % av omsättningen.

Så länge intäkterna från bidragsgivarna inte stiger i samma takt som de fasta kostnaderna ökar är arkivet starkt beroende av ökade intäkter genom uppdragsverksamhet. Detta inkräktar alltmer på arkivets kärnverksamhet.

Årets verksamhet har genere-

rat ett underskott på 58 474 kr. För detaljer i ekonomin hänvisas till separat redovisning.

Avslutning

En ständigt uppgift för ArkivCentrum är att bevara, tillgängliggöra och synliggöra vår historia. Och det gör vi oförtröttligt. Under året inkom ett stort antal leveranser som omfattade handlingar, organisationer och företag som haft stor betydelse för vårt läns historia. Att se till att allt detta har en säker förvaring är prioritet nummer ett. Antalet förtecknade arkiv ökade kraftigt, registren gjordes om och arkivets hemsida förnyades vilket bidrog till att tillgängligheten ökade ytterligare. Med hjälp av föreläsningar, kurser och studiebesök såg arkivet till att delar av länets historia spreds till stora grupper. Arkivet uppnådde återigen de mål som satts upp och står än en gång redo att möta nya förväntningar och krav.

ArkivCentrum har en önskan att öka tillgängligheten till arkivmaterialet genom digitalisering, vilket är något som ständigt efterfrågas. Men det förutsätter att ytterligare medel tillförs.

Arkivdepåerna är snart fyllda och det innebär att frågan om ytterligare utrymme måste lösas inom de närmaste åren.

Både styrelsen och personalen ser med tillförsikt på framtiden och för allt stöd under året riktas ett tack till bidragsgivare, och då särskilt Regionförbundet Örebro, till medlemmarna och till personalen.

Styrelsen

Verksamhetsplan 2011–2012

- Kärnverksamheten prioriteras
- Arbeta med digitalisering
- Barn- och ungdomsverksamheten vidareutvecklas
- Invandrarprojektet avslutas
- Ytterligare verksamheter inom vård och omsorg
- Fortsätta arbetet i samverkansprojekt på lokalt och regionalt plan
- Planera för en ny depå

årets
ARKIV 2010

ArkivCentrum
Örebro län

Nikolaigatan 3 • 702 10 ÖREBRO
Tfn 019-611 29 00 (även texttfn)
Fax 019-611 81 20
E-post: arkivcentrum@arkivcentrum.se
Internet: www.arkivcentrum.se

Öppet måndag–fredag kl 08.30–17.00
(lunchstängt kl 12.00–13.00)
samt sista lördagen i månaden (aug–maj)
kl 10.00–14.00. Kvällsöppet tisdagar
kl 17.00–20.00 (aug–maj).

Aktstycket Redaktör och ansvarig utgivare:
Bo E I Fransson

Emma Ode tar emot en leverans från Skoindustrimuseet i Kumla.

FOTO: ANDREAS JEPSSON.